

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

28 iunie 2018*

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești – Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 – Articolul 8 alineatul (1) – Reședința obișnuită a copilului – Sugar – Împrejurări determinante pentru stabilirea locului acestei reședințe”

În cauza C-512/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE, formulată de Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu (Tribunalul Districtual din Poznań – Stare Miasto, Polonia), prin decizia din 16 august 2017, primită de Curte la 22 august 2017, în procedura inițiată de

HR

cu participarea:

KO,

Prokuratura Rejonowa Poznań Stare Miasto w Poznaniu,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul J. L. da Cruz Vilaça (raportor), președinte de cameră, domnii E. Levits și A. Borg Barthet, doamna M. Berger și domnul F. Biltgen, judecători,

avocat general: domnul N. Wahl,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru HR, de A. Kastelik-Smaza, avocat;
- pentru KO, de K. Obrębska-Czyż, avocat;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek, de J. Vlácil și de A. Kasalická, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: polona.

– pentru Comisia Europeană, de M. Wilderspin și de D. Milanowska, în calitate de agenți,
având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO 2003, L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri inițiate de HR în legătură cu o cerere de stabilire a modalităților de exercitare a răspunderii părintești în ceea ce o privește pe fiica sa minoră.

Cadrul juridic

Regulamentul nr. 2201/2003

- 3 Considerentul (12) al Regulamentului nr. 2201/2003 enunță:
„Temeiurile de competență stabilite prin prezentul regulament în materia răspunderii părintești sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului și, în special, de criteriul proximității. Prin urmare, ar trebui să fie competente în primul rând instanțele statului membru în care copilul își are reședința obișnuită, cu excepția unor cazuri de schimbare a reședinței copilului sau ca urmare a unui acord încheiat între titularii răspunderii părintești.”
- 4 În sensul respectivului regulament, articolul 2 punctul 9 din acesta definește „încredințarea” ca fiind „drepturile și obligațiile privind îngrijirea persoanei unui copil, în special dreptul de a decide asupra locului său de reședință”.
- 5 Secțiunea 2, intitulată „Răspundere părintească”, din capitolul II din regulamentul menționat, el însuși intitulat „Competență”, cuprinde printre altele articolele 8-15 din același regulament.
- 6 Articolul 8 din Regulamentul nr. 2201/2003, intitulat „Competență de fond”, prevede:
„(1) Instanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești privind un copil care are reședința obișnuită în acest stat membru la momentul la care instanța este sesizată.
(2) Alineatul (1) se aplică sub rezerva dispozițiilor articolelor 9, 10 și 12.”
- 7 Articolul 12 din acest regulament, intitulat „Prorogare de competență”, prevede la alineatul (3):
„Instanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente, de asemenea, în materie de răspundere părintească în alte proceduri decât cele menționate la alineatul (1) atunci când
(a) copilul are o legătură strânsă cu acest stat membru, în special datorită faptului că unul dintre titularii răspunderii părintești își are reședința obișnuită aici sau copilul este resortisant al acestui stat membru

și

(b) competența instanțelor a fost acceptată în mod expres sau în orice alt mod neechivoc de către toate părțile la procedură la data sesizării instanței, iar competența este în interesul superior al copilului.”

8 Potrivit articolului 15 din Regulamentul nr. 2201/2003, intitulat „Trimiterea la o instanță mai bine plasată pentru a soluționa cauza”:

„(1) Cu titlu de excepție, instanțele judecătorești dintr-un stat membru competente pentru a soluționa cauza pe fond pot, în cazul în care consideră că o instanță dintr-un alt stat membru cu care copilul are o legătură specială este mai bine plasată pentru a soluționa cauza sau o parte specifică a acesteia și atunci când acest lucru servește interesul superior al copilului:

(a) să suspende procedura sau respectiva parte a acesteia și să invite părțile să depună o cerere la instanța judecătorească din acest alt stat membru în conformitate cu alineatul (4) sau

(b) să solicite instanței judecătorești din alt stat membru să-și exercite competența în conformitate cu alineatul (5).

[...]

(3) În sensul alineatului (1), se consideră că un copil are o legătură specială cu un stat membru în cazul în care:

[...]

(c) copilul este resortisant al acestui stat membru [...]

[...]”

Dreptul polonez

9 Conform articolelor 579, 582 și 582¹ din ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (Legea privind Codul de procedură civilă) din 17 noiembrie 1964 (Dz. U. din 2016, poziția 1822), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Legea privind Codul de procedură civilă”), cauzele referitoare la atribuirea autorității părintești, la reglementarea intereselor esențiale ale copilului și la dreptul de vizită în privința acestuia sunt examinate în cadrul unei proceduri necontencioase.

10 Potrivit articolului 1099 alineatul 1 din Legea privind Codul de procedură civilă, instanța sesizată examinează din oficiu, în orice stadiu al procedurii, chestiunea competenței instanțelor poloneze. În caz de necompetență, ea declară cererea inadmisibilă.

11 Potrivit articolului 386 alineatul 6 din Legea privind Codul de procedură civilă, dezlegarea dată problemelor de drept și indicațiile în ceea ce privește urmarea procedurii care figurează în motivarea hotărârii instanței de apel leagă atât instanța la care a fost trimisă cauza, cât și instanța de apel, în cadrul noii examinări a cauzei. În temeiul articolului 13 alineatul 2 din Legea privind Codul de procedură civilă, această dispoziție se aplică, prin analogie, și în cauzele care fac obiectul unei proceduri necontencioase.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 12 HR este resortisantă poloneză care locuiește din anul 2005 la Bruxelles (Belgia), unde lucrează, pe perioadă nedeterminată, în calitate de funcționar titular al Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE). KO este un resortisant belgian care locuiește de asemenea la Bruxelles.
- 13 HR și KO s-au întâlnit în cursul anului 2013. În luna iunie 2014, s-au mutat împreună la Bruxelles. Din relația lor s-a născut, la 16 aprilie 2015, în același oraș, o fetiță, MO, având dublă cetățenie, poloneză și belgiană. Din decizia de trimitere reiese că HR și KO sunt, ambii, titulari ai răspunderii părintești în ceea ce o privește pe aceasta.
- 14 După nașterea MO, HR a stat în mai multe rânduri cu ea în Polonia, cu acordul lui KO, în cadrul concediului său parental, iar apoi al vacanțelor și al sărbătorilor, pentru perioade care s-au întins uneori până la trei luni. În cursul acestor șederi, HR a locuit împreună cu copilul la părinții săi la Przesieka (Polonia) sau într-o locuință situată la Poznań (Polonia), a cărei proprietară este din anul 2013.
- 15 HR și KO s-au separat în cursul lunii august 2016 și, de atunci, locuiesc separat la Bruxelles. MO locuiește cu HR și, cu acordul acesteia, KO își vede fiica o dată pe săptămână, sâmbătă de la ora 10 la ora 16. Acesta din urmă a amenajat în locuința sa o cameră pentru copil. În plus, părinții au recurs la o procedură de mediere pentru a încerca să soluționeze problema răspunderii părintești în ceea ce o privește pe MO. Această procedură a fost însă abandonată în luna noiembrie 2016.
- 16 MO nu merge nici la creșă, nici la grădiniță. Mama lui HR o ajută pe aceasta din urmă să se ocupe de copil zi de zi. Anterior, acest ajutor i-a fost furnizat de o bonă de origine poloneză. HR și MO sunt declarate ca fiind rezidente atât în Belgia, cât și în Polonia. HR și familia sa comunică în polonă cu copilul, în timp ce KO i se adresează în franceză. Fiica lor vorbește și înțelege în principal prima dintre aceste limbi.
- 17 HR intenționează să se stabilească în Polonia cu MO, însă KO se opune. În acest context, HR a sesizat, la 10 octombrie 2016, Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Tribunalul Districtual din Poznań-Stare Miasto, Polonia) cu o cerere prin care solicită, pe de o parte, ca reședința lui MO să fie stabilită la propriul său loc de reședință, oricare ar fi acesta, și, pe de altă parte, ca în favoarea lui KO să se instituie un drept de vizită.
- 18 Prin ordonanța din 2 noiembrie 2016, Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Tribunalul Districtual din Poznań-Stare Miasto) a respins această cerere ca urmare a necompetenței internaționale a instanțelor poloneze de a o judeca. Potrivit acestei instanțe, întrucât HR locuiește și lucrează la Bruxelles, iar MO trăiește cu ea, reședința obișnuită a copilului se situează în Belgia. Prin urmare, conform articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, instanțele belgiene sunt competente să se pronunțe asupra răspunderii părintești privind-o pe MO. Faptul că HR își vizitează adesea familia în Polonia împreună cu copilul și că este proprietara unei locuințe în acest stat membru nu repune în discuție această concluzie.
- 19 La 17 noiembrie 2016, HR a declarat apel împotriva acestei ordonanțe la Sąd Okręgowy w Poznaniu (Tribunalul Regional din Poznań, Polonia). În plus, KO a sesizat, în cursul lunii februarie 2017, o instanță din Bruxelles cu o cerere referitoare la răspunderea părintească în ceea ce o privește pe MO. Această din urmă instanță a suspendat însă cauza până la soluționarea procedurii inițiate în fața instanțelor poloneze.
- 20 Printr-o ordonanță din 28 martie 2017, Sąd Okręgowy w Poznaniu (Tribunalul Regional din Poznań) a anulat ordonanța Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Tribunalul Districtual din Poznań-Stare Miasto), apreciind că instanțele poloneze erau competente, în temeiul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, să judece cererea din litigiul principal.

- 21 În această privință, instanța de apel a considerat că, la data introducerii acestei cereri, reședința obișnuită a MO se situa în Polonia. În acest cadru, această instanță a amintit că, în conformitate cu jurisprudența Curții, în special cu Hotărârea din 22 decembrie 2010, *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), reședința obișnuită a copilului corespunde locului care exprimă o anumită integrare a acestuia într-un mediu social și familial. Or, potrivit instanței de apel, MO, în vârstă de 18 luni la data introducerii cererii din litigiul principal, nu era integrată în mediul social belgian, întrucât nu mergea nici la creșă, nici la grădiniță și nu avea o bonă de această cetățenie și întrucât singura persoană pe care o frecventa în raport cu acest mediu era tatăl său. Din luna septembrie 2016, mediul familial al MO s-ar fi limitat la mama sa, care exercită zi de zi drepturile privind încredințarea în raport cu copilul. Or, MO ar fi legată de tradiția și de cultura poloneză prin mama sa și prin familia acesteia, din moment ce a avut o bonă poloneză și se exprimă în esență în polonă, și-a petrecut vacanțele, sărbătorile și cea mai mare parte a concediului parental al HR în Polonia și a fost botezată în acest stat membru.
- 22 În plus, potrivit aceleiași instanțe, împrejurarea că HR și KO nu sunt căsătoriți și nu au cumpărat o locuință în Bruxelles demonstrează că prima nu intenționează să rămână în Belgia mai mult decât o impune activitatea sa profesională. Pe de altă parte, achiziționarea de către aceasta a unei locuințe în Poznań și șederile sale frecvente și prelungite în Polonia ar pune în evidență că ea are intenția de a se întoarce să trăiască în acest stat membru.
- 23 În cursul lunii aprilie 2017, un procuror belgian a adoptat o decizie de interzicere a părăsirii teritoriului față de MO, pentru o durată nedeterminată. HR a obținut însă autorizația de a sta cu copilul în Polonia de la 11 iulie până la 12 august 2017.
- 24 Săd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Tribunalul Districtual din Poznań-Stare Miasto) este sesizat din nou cu cauza principală după anularea ordonanței sale inițiale. Pe de altă parte, la 19 iunie 2017, HR a introdus în fața acestei instanțe o cerere suplimentară prin care solicită ca aceasta să autorizeze deplasarea lui MO în Polonia.
- 25 Această instanță consideră că, ținând seama de jurisprudența Curții, în special de Hotărârea din 22 decembrie 2010, *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), două interpretări ale noțiunii „reședința obișnuită” a copilului, în sensul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, sunt posibile într-o cauză precum cea cu care este sesizată.
- 26 Astfel, s-ar putea avea în vedere stabilirea reședinței obișnuite a unui sugar precum MO ținând seama doar de legăturile de integrare care decurg de la părintele care exercită în mod efectiv și zi de zi drepturile privind încredințarea în raport cu acesta. Din această perspectivă, legăturile pe care le are copilul cu statul membru al cărui cetățean este acel părinte, dovedite prin faptul că acesta a stat acolo pe perioada sărbătorilor și a concediilor părintelui menționat, că bunicii și rudele îndepărtate ale copilului pe linia aceluiași părinte locuiesc în acest stat, că el a fost botezat acolo și că se exprimă în principal în limba statului respectiv, ar fi decisive.
- 27 Cu toate acestea, alte împrejurări ar putea fi luate în considerare în aceeași măsură, în special faptul că respectivul copil locuiește în mod obișnuit într-un anumit stat membru, că părintele care exercită în fapt drepturile privind încredințarea în raport cu acesta își exercită activitatea profesională în respectivul stat, că acolo copilul beneficiază de îngrijiri medicale și că celălalt părinte, cu care copilul are contacte regulate, este resortisant al statului menționat și locuiește în acesta în mod obișnuit.

28 În aceste condiții, Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Tribunalul Districtual din Poznań-Stare Miasto) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În circumstanțele speței, articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul [nr. 2201/2003] trebuie interpretat în sensul că:

– reședința obișnuită a unui copil de 18 luni se află în statul membru care, prin următoarele circumstanțe, reflectă un anumit grad de integrare a copilului într-un mediu social și familial: cetățenia părintelui în îngrijirea căruia se află zi de zi copilul, faptul că acesta din urmă se exprimă în limba oficială a acestui stat membru, faptul că a fost botezat în statul respectiv și a efectuat vizite de până la trei luni în timpul concediilor pentru creșterea copilului ale acestui părinte și în timpul altor concedii de care a beneficiat acesta în perioadele de sărbători, precum și contactele cu familia acestuia,

– atunci când copilul locuiește restul timpului cu acest părinte într-un alt stat membru și când acest părinte este angajat în statul respectiv pe baza unui contract de muncă pe durată nedeterminată, iar copilul are contacte periodice, dar limitate în timp cu celălalt părinte și cu familia acestuia?

2) Pentru a se determina, în temeiul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, reședința obișnuită a copilului în vârstă de 18 luni, care, dată fiind vârsta sa, se află zi de zi în îngrijirea unui singur părinte și are contacte periodice, dar limitate în timp cu celălalt părinte, în cazul lipsei unui acord între părinți cu privire la exercitarea autorității părintești și la dreptul de vizită a copilului, trebuie să se țină seama într-o măsură egală, în scopul aprecierii integrării copilului într-un mediu social și familial, de legăturile care unesc copilul cu fiecare dintre părinții săi, sau trebuie să se țină seama mai degrabă de legăturile cu părintele în îngrijirea căruia se află zi de zi?”

Procedura în fața Curții

29 Instanța de trimitere a solicitat ca prezenta cauză să fie judecată potrivit procedurii preliminare de urgență prevăzute la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții. La 6 septembrie 2017, a cincea cameră a decis, după ascultarea avocatului general, să nu admită această cerere.

30 Cu toate acestea, la 15 noiembrie 2017, președintele Curții a decis ca această cauză să fie judecată cu prioritate în temeiul articolului 53 alineatul (3) din regulamentul de procedură menționat.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la admisibilitate

31 În primul rând, în scopul de a contesta admisibilitatea cererii de decizie preliminară, HR pune în discuție prezentarea faptelor care figurează în decizia de trimitere, pe care o consideră incompletă și înșelătoare. Potrivit persoanei interesate, prin însăși formularea întrebărilor preliminare, instanța de trimitere ar minimiza legăturile existente între MO și Polonia.

32 În această privință, este suficient să amintim că, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 267 TFUE, întemeiată pe o separare clară a funcțiilor între instanțele naționale și Curte, aceasta este abilitată să se pronunțe numai asupra interpretării sau a validității unui text de drept al Uniunii pornind de la faptele care îi sunt indicate de instanța de trimitere. Atât stabilirea, cât și aprecierea faptelor din cauză sunt de

competența acestei din urmă instanțe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 septembrie 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punctul 13 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 21 iulie 2016, Argos Supply Trading, C-4/15, EU:C:2016:580, punctul 29 și jurisprudența citată).

- 33 Prin urmare, nu este de competența Curții să soluționeze eventuale dezacorduri privind faptele speței. Acesteia îi revine, în schimb, sarcina de a interpreta Regulamentul nr. 2201/2003 în lumina premiselor puse de instanța de trimitere.
- 34 În al doilea rând, HR contestă necesitatea prezentelor întrebări preliminare. În această privință, ea se îndoiește că răspunsul Curții cu privire la competența internațională a instanțelor poloneze mai este util ținând seama de durata scursă de la introducerea cererii referitoare la răspunderea părintească în ceea ce o privește pe MO. În acest stadiu, ar trebui mai degrabă, în interesul copilului, să se statueze cu privire la fond. În plus, instanța de trimitere nu ar avea, în realitate, nicio îndoială în ceea ce privește interpretarea dreptului Uniunii și ar urmări doar confirmarea de către Curte a unei aprecieri a faptelor contrară celei efectuate de Sąd Okręgowy w Poznaniu (Tribunalul Regional din Poznań), în condițiile în care o astfel de apreciere nu este de competența Curții.
- 35 În această privință, trebuie amintit că, în cadrul cooperării dintre Curte și instanțele naționale, instituită la articolul 267 TFUE, numai instanța națională are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile fiecărei cauze, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții (Hotărârea din 14 martie 2013, Allianz Hungária Biztosító și alții, C-32/11, EU:C:2013:160, punctul 19 și jurisprudența citată).
- 36 Rezultă că, în speță, instanța de trimitere este singura competentă să aprecieze dacă, în pofida ordonanței adoptate de Sąd Okręgowy w Poznaniu (Tribunalul Regional din Poznań), are, în ceea ce privește interpretarea normelor de competență internațională prevăzute de Regulamentul nr. 2201/2003, îndoieli care fac necesară prezenta cerere de decizie preliminară.
- 37 În aceste condiții, cererea de decizie preliminară este admisibilă.

Cu privire la fond

- 38 Prin intermediul celor două întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență Curții să se pronunțe cu privire la interpretarea noțiunii „reședința obișnuită” a copilului, în sensul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, și în special cu privire la elementele care permit să se stabilească locul reședinței obișnuite a unui sugar, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal.
- 39 În această privință, trebuie amintit că, în conformitate cu această dispoziție, instanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești privind un copil care are reședința obișnuită în acest stat membru la momentul la care instanța este sesizată.
- 40 În lipsa, în acest regulament, a unei definiții a noțiunii „reședința obișnuită” a copilului sau a unei trimiteri la dreptul statelor membre în această privință, Curtea a statuat în mod repetat că este vorba despre o noțiune autonomă a dreptului Uniunii care trebuie interpretată potrivit contextului dispozițiilor care o menționează și obiectivelor Regulamentului nr. 2201/2003, în special cel care reiese din considerentul (12) al acestuia, potrivit căruia temeiurile de competență pe care le stabilește sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului și în special de criteriul proximității (Hotărârea din 2 aprilie 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, punctele 31, 34 și 35, Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctele 44-46, Hotărârea din 9 octombrie 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 50, precum și Hotărârea din 8 iunie 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctul 40).

- 41 Potrivit jurisprudenței Curții, reședința obișnuită a copilului trebuie să fie stabilită pe baza unui ansamblu de împrejurări de fapt proprii fiecărui caz în parte. În afară de prezența fizică a copilului pe teritoriul unui stat membru, trebuie să fie reținuți și alți factori de natură să demonstreze că această prezență nu are deloc un caracter temporar sau ocazional și că reședința copilului exprimă o anumită integrare într-un mediu social și familial (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 aprilie 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, punctele 37 și 38, Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercuri, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctele 44 și 47-49, precum și Hotărârea din 8 iunie 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctele 42 și 43).
- 42 Reiese din această jurisprudență că reședința obișnuită a copilului, în sensul Regulamentului nr. 2201/2003, corespunde locului în care se situează, în fapt, centrul vieții sale. În sensul articolului 8 alineatul (1) din acest regulament, instanța sesizată trebuie să stabilească unde se situa acest centru la momentul introducerii cererii referitoare la răspunderea părintească în ceea ce îl privește pe copil.
- 43 În acest cadru, trebuie în general să fie luați în considerare factori precum durata, regularitatea, condițiile și motivele șederii copilului pe teritoriul diferitor state membre în cauză, locul și condițiile de școlarizare ale acestuia, precum și raporturile de familie și sociale ale copilului în statele membre respective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 aprilie 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, punctul 39).
- 44 Pe de altă parte, atunci când copilul nu este de vârstă școlară, *a fortiori* atunci când este vorba despre un sugar, împrejurările referitoare la persoana sau la persoanele de referință cu care copilul trăiește, care îl au efectiv în îngrijire și se ocupă de el zi de zi – ca regulă generală, părinții săi – prezintă o importanță deosebită pentru stabilirea locului în care se situează centrul vieții sale. Astfel, Curtea a reținut că mediul unui asemenea copil este în mod esențial familial, determinat de persoana sau de persoanele respective, și că el trăiește în mod necesar în mediul social și familial al anturajului de care depinde (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercuri, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctele 53-55).
- 45 În consecință, în cazul în care un asemenea sugar trăiește zi de zi cu părinții săi, este necesar în special să se stabilească locul în care aceștia sunt prezenți în mod stabil și sunt integrați într-un mediu social și familial. În această privință, trebuie să se țină seama de factori precum durata, regularitatea, condițiile și motivele șederii lor pe teritoriul diferitor state membre în cauză, precum și raporturile familiale și sociale pe care aceștia și copilul le au (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercuri, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctele 55 și 56).
- 46 În sfârșit, intenția părinților de a se stabili împreună cu copilul într-un anumit stat membru, atunci când ea este exprimată prin măsuri tangibile, poate de asemenea să fie luată în considerare pentru stabilirea locului reședinței sale obișnuite (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 aprilie 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, punctul 40, Hotărârea din 9 octombrie 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 52, și Hotărârea din 8 iunie 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctul 46).
- 47 Odată amintite aceste considerații generale, din decizia de trimitere reiese că, în speță, copilul MO s-a născut și locuiește la Bruxelles cu cei doi părinți ai săi și că, la data introducerii cererii de stabilire a modalităților răspunderii părintești, după separarea acestora din urmă, ea trăia în continuare la Bruxelles la HR, aceasta din urmă exercitând, în fapt, drepturile privind încredințarea în raport cu copilul. Rezultă de asemenea din această decizie că HR, care trăiește de mai mulți ani în același oraș, exercită acolo o activitate profesională care se înscrie în cadrul unui raport de muncă pe perioadă nedeterminată. Aceste împrejurări tind, așadar, să demonstreze că, la momentul sesizării instanței de trimitere, HR și copilul care depinde de ea erau prezenți în mod stabil pe teritoriul belgian. În plus, având în vedere durata, regularitatea, condițiile și motivele șederii sale, o asemenea ședere presupune, în principiu, o anumită integrare a părintelui în cauză într-un mediu social în care trăiește copilul.

- 48 Pe de altă parte, deși este adevărat că, atunci când părinții locuiesc separat, mediul familial al unui sugar este stabilit, în mare parte, de părintele cu care acesta locuiește zi de zi, celălalt părinte face de asemenea parte din acest mediu, atât timp cât copilul are în continuare contacte regulate cu acesta. Astfel, în măsura în care o asemenea relație există, trebuie să se țină seama de aceasta în scopul stabilirii locului în care se situează centrul vieții copilului.
- 49 Ponderea care trebuie acordată acestei relații variază în funcție de împrejurările fiecărei spețe. Pentru nevoile unei cauze precum cea din litigiul principal, este suficient să se arate că faptul că un copil a locuit inițial, în orașul în care are reședința obișnuită, și cu acest alt părinte, precum și faptul că acest părinte are în continuare reședința în acest oraș și are contacte săptămânale cu copilul pun în evidență că acesta din urmă este integrat, în orașul în discuție, într-un mediu familial constituit din cei doi părinți ai săi.
- 50 Desigur, reiese de asemenea din decizia de trimitere că, în mai multe rânduri, copilul MO a locuit, uneori până la trei luni, în Polonia, stat membru din care este originară HR și unde locuiește familia sa.
- 51 În această privință, este însă stabilit că aceste șederi ale MO în Polonia au avut ca motive concediile mamei sale și perioadele de sărbători. Or, trebuie precizat că șederile efectuate de un copil cu părinții săi, în trecut, pe teritoriul unui stat membru în cadrul unor vacanțe corespund, în principiu, unor întreruperi ocazionale și temporare ale cursului normal al vieții lor. Prin urmare, astfel de șederi nu pot, ca regulă generală, să constituie împrejurări determinate în cadrul aprecierii locului reședinței obișnuite a copilului. Faptul că, în speță, aceste șederi au durat uneori mai multe săptămâni, sau chiar mai multe luni, nu repune în discuție, în sine, relevanța acestor considerații.
- 52 În acest context, nu este determinant nici faptul că HR este originară din statul membru în cauză și că, prin urmare, copilul împărtășește cultura acestui stat – ceea ce ar fi atestat în special de limba în care se exprimă în principal și de faptul că a fost botezat acolo – și are relații cu membrii familiei sale care au reședința în statul menționat.
- 53 Desigur, după cum HR și guvernul polonez au subliniat în observațiile lor, Curtea a statuat, în Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctul 55), că originile geografice și familiale ale părintelui căruia îi este încredințat copilul pot fi luate în calcul pentru a stabili integrarea într-un mediu social și familial a părintelui menționat și, prin deducție, cea a copilului.
- 54 Cu toate acestea, astfel cum s-a amintit la punctul 41 din prezenta hotărâre, stabilirea reședinței obișnuite a copilului, în sensul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, implică o analiză globală a împrejurărilor proprii fiecărei spețe. Indicațiile date în cadrul unei cauze nu pot, așadar, să fie transpuse într-o altă cauză decât cu circumspecție.
- 55 În această privință, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), doamna Mercredi a părăsit Regatul Unit, unde avusese anterior reședința împreună cu fiica sa, pentru a se muta pe insula Réunion (Franța), atunci când aceasta din urmă avea vârsta de numai două luni. În momentul în care a avut loc această deplasare, doamna Mercredi exercita singură drepturile privind încredințarea în raport cu copilul, în sensul articolului 2 punctul 9 din Regulamentul nr. 2201/2003. Dat fiind că, la data introducerii acțiunii în acea cauză, mama și fiica locuiau doar de câteva zile pe insula în discuție, era vorba să se stabilească dacă reședința obișnuită a copilului, în sensul acestui regulament, a rămas în Regatul Unit sau dacă, ținând seama de o asemenea deplasare geografică, ea a fost transferată în Franța. În acest context, împrejurările că doamna Mercredi era originară din această insulă, că familia sa încă locuia acolo și că ea vorbea franceza au constituit indicii de natură să dovedească o mutare permanentă a acesteia din urmă și, astfel, transferul reședinței obișnuite a fiicei sale.

- 56 În schimb, într-un context precum cel din cauza principală, originile geografice ale părintelui care exercită, în fapt, drepturile privind încredințarea în raport cu copilul și relațiile pe care acesta din urmă le are cu familia sa în statul membru în cauză nu pot oculta, în scopul stabilirii locului în care se situează centrul vieții copilului, împrejurările obiective care arată că el locuia în mod stabil cu același părinte în alt stat membru la momentul introducerii cererii privind răspunderea părintească.
- 57 În plus, în ceea ce privește legăturile de ordin cultural ale unui copil cu statul membru din care sunt originari părinții săi, este adevărat că acestea pot scoate în evidență existența unei anumite proximități între copil și statul membru în cauză, care corespunde în esență cu o legătură de cetățenie. Cunoștințele lingvistice ale copilului și cetățenia sa pot de asemenea să constituie, dacă este cazul, un indiciu privind locul în care acesta are reședința obișnuită (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 aprilie 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, punctul 39).
- 58 Cu toate acestea, legiuitorul Uniunii nu acordă, în Regulamentul nr. 2201/2003, în materia răspunderii părintești, decât un rol limitat unor astfel de considerații. În special, în temeiul acestui regulament, competența instanțelor din statul membru a cărui cetățenie o are copilul nu poate prevala asupra celei a instanțelor din statul membru al reședinței sale obișnuite decât în împrejurările și în condițiile enumerate în mod limitativ la articolele 12 și 15 din regulamentul menționat.
- 59 Această opțiune provine dintr-o anumită concepție a interesului superior al copilului. Astfel, legiuitorul Uniunii consideră că instanțele apropiate din punct de vedere geografic de reședința obișnuită a copilului sunt în general cel mai bine plasate să aprecieze măsurile care trebuie adoptate în interesul său (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 decembrie 2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, punctul 36, Hotărârea din 15 iulie 2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, punctul 91, precum și Hotărârea din 15 februarie 2017, W și V, C-499/15, EU:C:2017:118, punctele 51 și 52).
- 60 Prin urmare, pentru interpretarea noțiunii „reședința obișnuită” a copilului, în sensul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, nu se poate acorda o importanță preponderentă legăturilor de ordin cultural ale copilului sau cetățeniei sale în detrimentul unor considerații geografice obiective, în caz contrar nefiind respectată intenția legiuitorului Uniunii.
- 61 În sfârșit, împrejurarea că părintele care exercită, în fapt, drepturile privind încredințarea în raport cu copilul are intenția, dacă este cazul, să se întoarcă să trăiască cu el în statul membru din care este originar acest părinte nu poate fi decisivă într-un context precum cel din cauza principală.
- 62 Desigur, după cum s-a amintit la punctul 46 din prezenta hotărâre, intenția părinților poate constitui un factor relevant pentru stabilirea locului în care se situează reședința obișnuită a copilului.
- 63 Cu toate acestea, pe de o parte, împrejurarea că un copil este, în fapt, încredințat unuia dintre părinții săi nu înseamnă că intenția părintească se rezumă în toate cazurile doar la voința acestuia din urmă. Astfel, în condițiile în care ambii părinți sunt titulari ai drepturilor privind încredințarea în raport cu copilul, în sensul articolului 2 punctul 9 din Regulamentul nr. 2201/2003, și intenționează să își exercite aceste drepturi, voința fiecăruia dintre ei trebuie să fie luată în considerare.
- 64 Pe de altă parte și în orice caz, întrucât stabilirea reședinței obișnuite a copilului, în sensul Regulamentului nr. 2201/2003, se bazează în esență pe împrejurări obiective, intenția părinților nu este decisivă în sine, în principiu, în această privință. Este vorba doar, dacă este cazul, de un indiciu de natură să completeze o serie de elemente concordante (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iunie 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctele 47 și 51).
- 65 În consecință, voința părintelui care exercită, în fapt, drepturile privind încredințarea în raport cu copilul de a se stabili cu acesta, pe viitor, în statul membru din care este originar acest părinte, indiferent dacă este sau nu este dovedită, nu poate în sine să determine stabilirea reședinței obișnuite

a copilului în acest stat membru. După cum arată guvernul ceh, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, problema locului unde s-a situat, la data introducerii cererii referitoare la răspunderea părintească în ceea ce îl privește pe copil, reședința obișnuită a acestuia din urmă nu se poate confunda cu problema unui eventual transfer viitor al acestei reședințe obișnuite într-un alt stat membru. Faptul că părintele respectiv a avut, la acea dată, intenția de a se stabili pe viitor în statul său membru de origine nu permite, așadar, să se concluzioneze că reședința copilului se situa deja acolo la data menționată.

66 Având în vedere ansamblul considerațiilor precedente, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie interpretat în sensul că reședința obișnuită a copilului, în sensul acestui regulament, corespunde locului în care se situează, în fapt, centrul vieții sale. Revine instanței naționale sarcina să stabilească unde se situa acest centru la momentul introducerii cererii referitoare la răspunderea părintească în ceea ce îl privește pe copil, pe baza unei serii de elemente de fapt concordante. În această privință, într-o cauză precum cea din litigiul principal, având în vedere faptele stabilite de această instanță, constituie, împreună, împrejurări determinante:

- faptul că, de la nașterea copilului până la separarea părinților săi, acesta a locuit în general cu ei într-un anumit loc;
- împrejurarea că părintele care exercită, în fapt, de la separarea cuplului, drepturile privind încredințarea în raport cu copilul locuiește în continuare zi de zi cu el în acest loc și își exercită acolo activitatea profesională, care se înscrie în cadrul unui raport de muncă pe perioadă nedeterminată, și
- faptul că, în locul menționat, copilul are contacte regulate cu celălalt părinte, care are în continuare reședința în același loc.

În schimb, într-o cauză precum cea din litigiul principal, nu pot fi considerate împrejurări determinante:

- șederile pe care părintele care exercită, în fapt, drepturile privind încredințarea în raport cu copilul le-a efectuat în trecut cu acesta pe teritoriul statului membru din care este originar acest părinte, în cadrul concediilor sale sau pe perioada sărbătorilor;
- originile părintelui în cauză, legăturile de ordin cultural ale copilului cu acest stat membru care decurg de aici și relațiile sale cu familia sa care are reședința în statul membru menționat și
- eventuala intenție a părintelui menționat să se stabilească cu copilul, pe viitor, în același stat membru.

Cu privire la cheltuielile de judecată

67 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

Articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000, trebuie interpretat în sensul că reședința obișnuită a copilului, în sensul acestui

regulament, corespunde locului în care se situează, în fapt, centrul vieții sale. Revine instanței naționale sarcina să stabilească unde se situa acest centru la momentul introducerii cererii referitoare la răspunderea părintească în ceea ce îl privește pe copil, pe baza unei serii de elemente de fapt concordante. În această privință, într-o cauză precum cea din litigiul principal, având în vedere faptele stabilite de această instanță, constituie, împreună, împrejurări determinante:

- faptul că, de la nașterea copilului până la separarea părinților săi, acesta a locuit în general cu ei într-un anumit loc;
- împrejurarea că părintele care exercită, în fapt, de la separarea cuplului, drepturile privind încredințarea în raport cu copilul locuiește în continuare zi de zi cu el în acest loc și își exercită acolo activitatea profesională, care se înscrie în cadrul unui raport de muncă pe perioadă nedeterminată, și
- faptul că, în locul menționat, copilul are contacte regulate cu celălalt părinte, care are în continuare reședința în același loc.

În schimb, într-o cauză precum cea din litigiul principal, nu pot fi considerate împrejurări determinante:

- șederile pe care părintele care exercită, în fapt, drepturile privind încredințarea în raport cu copilul le-a efectuat în trecut cu acesta pe teritoriul statului membru din care este originar acest părinte, în cadrul concediilor sale sau pe perioada sărbătorilor;
- originile părintelui în cauză, legăturile de ordin cultural ale copilului cu acest stat membru care decurg de aici și relațiile sale cu familia sa care are reședința în statul membru menționat și
- eventuala intenție a părintelui menționat de a se stabili cu copilul, pe viitor, în același stat membru.

Semnături